

StOKpaardje

Nieuwsbrief van Stichting 't Oude Kinderboek
jaargang 10, nummer 4, 2014

Colofon

Stichting 't Oude Kinderboek

Brink 70

7411 BW Deventer

[0570-675700](tel:0570-675700)

info@stichtingtoudekinderboek.nl

www.stichtingtoudekinderboek.nl

issn 1873-9474 (gedrukt)

issn 2211-7989 (online)

IBAN NL18 RABO 0140 7488 65

StOK is een ANBI

Doelstelling:

Het verzamelen, bewaren, ter inzage geven, uitlenen van en informeren over in principe niet recent verschenen kinder- en jeugdliteratuur, in het bijzonder uit het Nederlandse taalgebied.

Redactie StOKpaardje:

Bram van IJperen (eindredactie),

Lot van den Akker, Eef Nulden,

Reint Jan Terbijhe, Tineke Aronson,

Petra Cremer (technische realisatie)

Van het bestuur

Stabilisatie

Onder die titel gaf ik de vorige keer inzage in onze plannen. Het aanvragen van boeken via de bibliotheken loopt goed. Het aantal bezoekers dat de weg naar Lijsje Lorresnor vindt, valt nog wat tegen. De pr-commissie van StOK bezint zich op het aanbrenge van betere aanduidingen en op een doeltreffende manier om de vele toeristen in Deventer ertoe over te halen ons kinderboekenleenmuseum te bezoeken.

Vertrek Jos Debeij

Jos Debeij is benoemd tot hoofd stafafdeling Bibliotheekstelsel bij de Koninklijke Bibliotheek, om vorm te geven aan de invulling van een landelijk bibliotheekstelsel. De Koninklijke Bibliotheek kon in deze belangrijke functie geen betere aanstellen dan Jos Debeij. Het ontwikkelen van een dergelijk stelsel is hem op het lijf geschreven! Wij zijn ervan overtuigd dat Jos de landelijke aanpak net zo voortvarend en succesvol zal realiseren als dat hij de Bibliotheek Deventer heeft uitgebouwd, en net zoals hij heeft bijgedragen tot de plaats die StOK binnen de Bibliotheek Deventer heeft gekregen.

Jos blijft lid van ons Comité van Aanbeveling, maar nu dus als hoofd Bibliotheekstelsel bij de KB te 's Gravenhage. Niet gek in verband met onze landelijke belangen! Zo is de StOK collectie opgenomen in het digitale Centraal Bestand Kinderboeken van de KB. Als gevolg hiervan zal onze collectie de komende tijd volledig geactualiseerd worden. Iedere lezer met internet kan straks uitgebreide informatie over een gewenst boek opzoeken en – wat nog mooier is – kijken of dat boek bij StOK te leen is. Daarna kunt u besluiten naar Deventer te komen om het boek daar ter plekke te lenen of om het aan te vragen via uw eigen bibliotheek. Zie voor alle info onze website: www.stichtingtoudekinderboek.nl

Reint Jan Terbijhe, voorzitter StOK

Stichting 't Oude Kinderboek heeft ernaar gestreefd om de rechten betreffende de illustraties en de afbeeldingen te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten hierop te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot Stichting 't Oude Kinderboek wenden.

Zonder toestemming van StOK mag niets uit de artikelen worden overgenomen.

Het detectiveverhaal in jongensboeken - Aflevering 1

In het tweede semester van 2014 besteden we aandacht aan een boeiende serie artikelen over het detectiveverhaal in oude kinderboeken, in het bijzonder oude jongensboeken. Eef Nulden schrijft in drie artikelen een min of meer willekeurig (maar daarom niet minder volledig) overzicht van dit type jeugdboek, met veel boekbesprekingen en achtergrondinformatie.

In dit StOKpaardje de eerste aflevering, die gaat over jeugddetectives van vóór 1940. Met deze nieuwe reeks is de oude, over 150 jaar Kluitman, ten einde. Vermeld zij nog dat Uitgeverij Kluitman, zoals u zult lezen in de afleveringen 1 en 2, door de jaren heen een prominente leverancier is geweest van detectiveverhalen voor de jeugd.

[\[lees meer\]](#)

Boekbespreking: In Gods hand

In deze bespreking een bijzonder jeugdboek van een van de top auteurs van uitgeverij Meinema-Delft, nog niet zo lang geleden overgenomen door een andere uitgever. Het gaat om een puur propagandistisch werk uit 1930 van de schrijver van een lange reeks protestants-christelijke, historische verhalen: *In Gods hand* van Henk te Merwe.

[\[lees meer\]](#)

Recente schenkingen

Professor Kweetgraag bij de vogels, door Hilde Bessing, met 9 tekeningen in kleur van B. Roth, uitgegeven in ca. 1944 bij Uitgeversmaatschappij Steba NV te Amsterdam. 18 pagina's, ongenummerd. Afmetingen: 17 bij 21 cm. Genre: prentenboeken; rijmvertellingen.

Elsje, door Froukje van der Meer (tekst en tekeningen), uitgegeven in 1943 door G.B. van Goor en zonen te 's Gravenhage. 19 pagina's. Afmetingen: 15 bij 24 cm. Genre: kleuterverhalen; prentenboeken; rijmvertellingen. Online te bekijken op de Bibliotheek Rotterdam. Tik 'Elsje' in op www.geheugenvannederland.nl

De nieuwe burenen, met tekst en tekeningen door Martha de Vries, uitgegeven in 1955 door J.N. Voorhoeve te Den Haag. 46 pagina's. Afmetingen: 15 bij 20 cm. Genre: meisjesboeken; christelijke verhalen.

Tom Poes en de Chinese waaier, door Marten Toonder, uitgegeven in 1948 door D.A.V.I.D. te Amsterdam. 89 pagina's. Afmetingen 22 bij 15 cm. Formaat: oblong. Genre: kolomstrips; avonturenverhalen.

Wing en Wong, door Gerard Walschap met 8 gekleurde tekeningen van A. van den Bussche, uitgegeven in 1949 door N.V. Internationale uitgevers- en handelsmaatschappij te Amsterdam. 79 pagina's. Afmetingen: 19 bij 26 cm. Genre: humoristische verhalen; sprookjesachtige verhalen (lees de boekbespreking door Lot van den Akker).

Geschonken boek besproken: Wing en Wong

Wing en Wong, geschreven door Gerard Walschap is een 'modern' sprookje in die zin, dat het speelt in de tijd dat het geschreven is. Het oorspronkelijke boek is in 1945 in België verschenen bij uitgeverij De Pen. In 1949 kwam er een Nederlandse bewerking.

[\[lees meer\]](#)

Boekbespreking: Hidden wil een geitje

In 2001 was StOK voorzitter Reint Jan Terbijhe als dierenarts betrokken bij de bestrijding van de uitbraak van mond-en-klauwzeer in Kootwijkerbroek. In een van de boeken van de onlangs door StOK geïnterviewde schrijfster Corrie Hafkamp worden de gevolgen van die bestrijding treffend beschreven. Reint Jan voelt zich geroepen het boek te bespreken.

[\[lees meer\]](#)

Boekbespreking: Een zoen voor Alida

Naar aanleiding van een voornemen, uitgesproken in het interview met schrijfster Corrie Hafkamp in het vorige StOKpaardje, wil de redactie bij wijze van experiment één boek laten bespreken door meerdere medewerkers van onze stichting. Wat zullen de verschillen zijn? Wat de overeenkomsten? Hoe lees je als volwassene een kinderboek? Hoe persoonlijk ben je? We kozen voor dit doel een boek van Corrie Hafkamp: *Een zoen voor Alida*. Aangezien het vereiste aantal van drie besprekingen niet gehaald kon worden, zullen we proberen dit plan later met een andere titel uit te voeren. We doen het nu dus met één.

[\[lees meer\]](#)

Agenda

De Bibliotheek Deventer, en ook StOK, is geopend tijdens [de Deventer Boekenmarkt](#) op zondag 3 augustus 2014.

De presentatieruimte *Lijsje Lorresnor* is geopend van 12.00 - 16.00 uur en beneden in de hal staat een kraampje met verkoopboeken.

Hier worden boeken verkocht van 10.00 - 17.00 uur.

Heeft u naar aanleiding van de nieuwsbrief vragen of opmerkingen, dan kunt u [ons mailen](#).

Copyright Stichting 't Oude Kinderboek | Dit bericht ongewenst? [klik hier om uzelf uit te schrijven](#)

Het detectiveverhaal in jongensboeken - Aflevering 1

Inleidende verkenning

Het dolle freuletje. Zeker vóór, maar ook nog lang na de Tweede Wereldoorlog, was er een duidelijk verschil tussen meisjes- en jongensboeken. Zonder te willen generaliseren kun je wel stellen dat in meisjesboeken wat meer aandacht was voor zorg en romantiek, terwijl jongensboeken meer gericht waren op spanning en avontuur. Toch stuitte ik bij het zoeken naar titels van jongensdetectives in elk geval op tenminste één uitzondering van die stelling, namelijk *Het dolle freuletje als detective*, van Netty Wijchel, een roman voor oudere meisjes, zo lezen we. In dit boek ontmaskert Lolo, die wel 'het dolle freuletje' wordt genoemd, een juwelendief.

Weinig echte detectives. Terug naar de boeken voor jongens. Die zijn er in verschillende genres. Soms zijn ze ontroerend, dan weer geestig en ondeugend, maar dikwijls ook heel spannend. Over die spannende boeken wil ik het in dit artikel met u hebben en dan in het bijzonder over de detectiveboeken in de jeugdliteratuur. Een genre dat vele generaties jongens boeide en nog steeds boeit. Wat betreft de échte detectiveverhalen voor jongens ben ik tot de conclusie gekomen dat er zeker vóór de Tweede Wereldoorlog niet zo bar veel in dit genre zijn verschenen. Natuurlijk zijn er de nodige boeken met detective-elementen, maar het merendeel heeft als belangrijkste onderwerpen: kwajongensstreken, vakantie-avonturen en historische verhalen. De scheidslijn met dit soort boeken en die met detective-avonturen is echter klein. Eigen ervaringen en die van anderen die het jeugdboek een warm hart toedragen, brengen mij tot de overtuiging dat de vooroorlogse jeugd, dikwijls met goedvinden en begeleiding van de ouders, ook wel detectives las die eigenlijk waren bedoeld voor volwassenen.

Jeugddetectives van vóór de Tweede Wereldoorlog

Diverse uitgevers: Bruna, Bolle, Helmond, Van Campen, Van Goor. Een van de eerste jeugdboeken met een detectiveverhaal en dat in 1922 bij Bruna verscheen, was geschreven door Jacob van Schevichaven. Deze auteur zou later landelijke bekendheid krijgen door het schrijven van een groot aantal speurdersromans voor volwassenen onder het pseudoniem Ivans. Het boek had als titel *De Toren van Beukenhorst*. Het gaat over de zestienjarige Frits Vreeland die bij zijn oudoom op diens kasteel komt te wonen. In een reeks avonturen ontdekt Frits de oneerlijkheden van de rentmeester van zijn oudoom en ontmaskert hem. Zeker voor die tijd een spannend boek, weliswaar wat gedateerd, maar toch ook nu nog wel aardig om te lezen.

In 1927 verscheen bij Uitgeverij Bolle in Rotterdam het boek *Twee HBS'-ers als detective*, de eerste van een serie van vier boeken geschreven door Floris van den Aemstel, pseudoniem van Floris Canté, over de avonturen van twee Amsterdamse HBS'ers, Henk van Vuuren en Wim Beukers. Het zijn twee flinke en doortastende knapen die te maken krijgen met misdadigers, die ze in samenwerking met de politie onschadelijk maken. De boeken zijn vlot en in een prettige stijl geschreven. De laatste twee delen zijn wat minder boeiend, maar net als de twee eerste nog steeds de moeite van het lezen waard. Curieus is wel dat in het laatste deel de schrijver zichzelf als de journalist Van Rijn ten tonele voert.

Kwartjesboeken. Een andere reeks waarin redelijk veel detectiveverhalen voor jongens zijn opgenomen werd in de jaren dertig van de vorige eeuw uitgegeven door Uitgeverij Helmond in de serie Nederlandse Jeugdbibliotheek. Ze waren gedrukt op slecht papier en hadden een voorplat waarvan het papier iets dikker was. Kenmerkend voor deze boeken was dat de meeste ervan een zwart-wit illustratie in een gekleurd kader op de voorkant hadden en dat ze maar een kwartje kostten. Vandaar dat ze in de volksmond *kwartjesboeken* werden genoemd. Echte crisisboeken dus. Ze kwamen uit in series voor jongens, meisjes en kleine kinderen. Bekende schrijvers uit die tijd, zoals Hans de la Rive Box, Guus Betlem, Piet Broos en Ivo Groothedde, werkten aan deze serie mee. Enkele titels hieruit zijn *Het geheimzinnige hotel* van Hans de la Rive Box en *Sietske op het detectivepad* van Guus Betlem.

Nog een paar spannende titels, die bij andere uitgevers verschenen, mogen niet onvermeld blijven, zoals het boek van Henk Helder (pseudoniem van J. van Balluseck, oud-directeur van het Handelsblad), *Pasja en het geheim van het Belversoen*, uitgegeven door Van Campen Amsterdam. Het gaat over een groep jongens die gaan kamperen in Noord-Brabant in de bossen nabij Oisterwijk. Een van hen is Pasja, die deze bijnaam heeft te danken aan het feit dat hij enigszins gezet is en daarbij nogal slim. De jongens worden gewaarschuwd voor het feit dat in de nabijheid van hun kampeerplaats een spookboerderij staat. Ze ontdekken dat een bende smokkelaars in die boerderij hun hoofdkwartier heeft gevestigd. Als de jongens naar de boerderij willen gaan

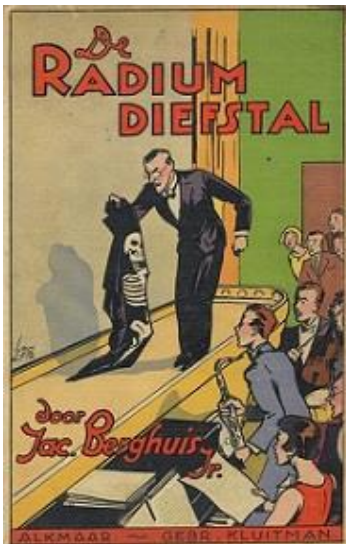
om de bende te ontmaskeren wil Pasja niet mee. Hij vindt het te gevaarlijk en gaat er op de fiets vandoor. De bende neemt de jongens gevangen. Er gebeurt dan iets wat noch de bende, noch de jongens hadden verwacht. Ze worden namelijk bevrijd door een spook. De verdere ontknoping van het verhaal zal ik hier niet onthullen. Daarvoor moet u dit spannende en ook geestige boek zelf maar eens lezen.

Verder zijn er nog een tweetal spannende boeken van Leonard Roggeveen waarvan ik u de titel niet wil onthouden, namelijk *In de staart van de komeet* en *Van zes uur 's morgens tot twee uur 's nachts*. Beide uitgaven zijn verschenen bij Van Goor en Zn., Den Haag.

Uitgeverij Kluitman. In 1928 verscheen bij uitgeverij Kluitman het boek *Het Radiospook*. Dit boek was geschreven door Jac. Berghuis Jr. Achter dit pseudoniem verschool zich Jack Bulterman, de later zo bekende musicus, componist en arrangeur van het dansorkest The Ramblers. Het boek vertelt de lotgevallen van enkele leerlingen van de Openbare Handelsschool in Amsterdam, dezelfde die ook Bulterman zelf ooit bezocht. Het groepje verzorgt een clandestien radiostation 'Het Radiospook' genaamd. Ondanks vele inspanningen

lukt het de PTT niet de zender op te sporen. Uiteindelijk is de zender behulpzaam bij het oplossen van een ontvoeringszaak en dankzij die medewerking worden de jongelui niet vervolgd.

Dit eerste boek werd in 1929 gevolgd door *De Televisiekelder*. Het gaat over een stel Amsterdamse HBS'ers die ook lid zijn van een groep padvindsters. Deze groep bouwt zelf een televisiezender en ontvanger om daarmee te experimenteren. Deze experimenten leiden er uiteindelijk zelfs toe dat een bende valsemunters wordt opgerold.

In 1931 volgt dan *De Radiumdiefstal*. Het boek speelt in Eindhoven en de Philipsfabrieken spelen er een rol in. De hoofdpersoon Ket van Kuyk weet dankzij zijn hobby, de fotografie, een diefstal op te lossen. De boeken spelen alle in een bovenmodaal milieu en doen naar de moderne begrippen soms wat oubollig aan, maar we moeten daarbij wel bedenken dat de samenleving in die tijd anders in elkaar stak, de radio toen nog in z'n kinderschoenen stond en de televisie nog in de experimentele fase verkeerde. Deze nieuwe technieken spraken destijds zeker tot verbeelding van de jeugd.

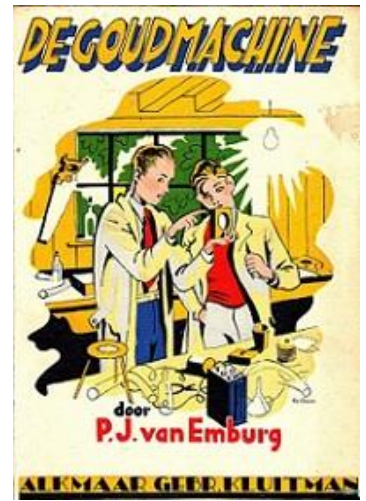
Mening van experts. Het Lectorium Repertorium omschrijft de boeken van Berghuis als 'Neutrale jeugdboeken, doorgaans met een wetenschappelijke inslag, waarvan er één om pedagogische redenen totaal ongeschikt is'. Dit laatste slaat waarschijnlijk op *Het radiospook*, omdat in dit boek de clandestiene radiozender van de jongens bijdraagt tot de oplossing van een ontvoering. Iets als een clandestiene zender was in het vooroorlogse Nederland beslist een slecht voorbeeld voor de jeugd.

In zijn boek *Wormcruyt met suycker* rekt D.L. Daalder, die over het algemeen nogal sceptisch was, ze echter tot de betere jongensboeken. Vooral in de eerste boeken zijn veel autobiografische elementen terug te vinden, zoals de scholen, de Philipsfabrieken waar Bulterman werkzaam was geweest, en ook de muziek.

In 1936 verscheen bij Kluitman opnieuw een spannend jongensboek, ditmaal van de hand van Guus Betlem. Het was getiteld *Het verdwenen vliegtuig*. Dit boek gaat over twee jongens, Tom Mertens en Jaap Wenkebach, die slagen voor hun examen middelbare school. Als beloning mogen ze met Toms neef, die piloot is, met een vliegreesje mee naar Zweden. Kort nadat ze opgestegen zijn voor deze reis hoort de aan boord aanwezige mecanicien, Wim Vierhout, iets vreemds aan het geluid van de motoren. Op zijn verzoek wordt het vliegtuig op het strand ergens in Noord-Holland aan de grond gezet voor een kleine reparatie. Tijdens deze stop worden ze overvallen door een drietal gewapende criminelen. Deze willen met de buit van hun hoteldiefstallen in Nederland naar het buitenland ontsnappen. Ze gijzelen de leden van het groepje en geven hen opdracht na de reparatie koers naar Griekenland te zetten. De bemanning probeert de vlucht te saboteren. Onze jeugdige vrienden laten zich daarbij zeker niet onbetuigd. Het vliegtuig wordt inmiddels vermist, maar mede doordat Tom een briefje, dat hij om zijn zakmes heeft gebonden, uit het vliegtuig heeft kunnen smokkelen door het door het closet naar buiten te werpen, komt de politie op het spoor van de bestemming van de misdadigers. Tijdens een spectaculaire ontknoping worden die onschadelijk gemaakt en kunnen de jongens ongedeerd naar huis.

Een ander boek dat zeker ook het vermelden waard is en dat eind jaren dertig bij Kluitman verscheen, is *De Goudmachine*, geschreven door P. van Emburg. Kees, een middelbare scholier met een scheikundeknobbel, vindt

een machine uit die goud kan produceren. Met behulp van zijn vriend Henk en zijn vader, die ook niet vies van wat extra inkomen is, brengt hij het goud in omloop. De vader van Kees is ambtenaar ter secretarie in zijn woonplaats en uiteraard valt het dan een keer op dat een eenvoudig ambtenaar zoveel goud verkoopt. Op een dag komen er dan ook twee heren aan huis, zogenaamd in opdracht van justitie, die de goudmachine in beslag nemen. Het blijkt al spoedig dat die twee heren gewoon een paar ordinaire boeven zijn, die met de uitvinding scheepgaan naar Amerika. De jongens vertrouwen de zaak niet en het lukt hen als verstekeling mee aan boord te gaan. Op volle zee worden de jongens ontdekt. Om ze toch nog wat nuttig werk te laten doen tijdens de reis stelt de kapitein deze verstekelingen aan als kajuitjongens. Het werk dat de beide knapen moeten doen, stelt ze in de gelegenheid de twee boeven goed in de gaten te houden. Het blijkt dat die handelden in opdracht van een goudmaatschappij, die bevreesd is voor een beurskrach. De jongens weten hun uitvinding weer in handen te krijgen, maar schrikken ook van de consequenties van hun uitvinding. Want als vlak voor hun neus een man in het water springt voor een zelfmoordpoging, omdat al zijn aandelen in een goudmaatschappij niets meer waard zijn geworden, gooien de knapen de machine overboord.

Eef Nulden
Jaargang 10, nummer 4, 2014

Met dank aan Stichting 't Oude Kinderboek in Deventer die mij een aantal boeken uit haar collectie belangeloos ter beschikking stelde, en aan Henk Hersevoort uit Wageningen en Jan Stel uit Assen die mij van de nodige informatie hebben voorzien.

Boekbespreking: In Gods hand

IN GODS HAND, door H. te Merwe, pseudoniem van Nicolaas Heiner (1896-1977), geïllustreerd door Henk Poeder (1897-1958), zevende, herziende druk, verschenen na 1934 (gelet op de spelling), eerste druk uit 1930, uitgegeven door Naamloze Vennootschap W.D. Meinema-Delft. Citaat op titelpagina: We zijn veilig geweest in Gods hand (H.M. Koningin Wilhelmina, 2 Dec. 1918).

Trefwoord: Wereldoorlog I; Nederland.
Genre: Protestants-christelijke verhalen; Oorlogsverhalen.

Fysieke boek. De mooie bandtekening heeft niet de karakteristieke wollige stijl van Henk Poeder, die het boek illustreerde. Het is niet waarschijnlijk dat hij de band tekende. Een strak getekende militair, het geweer met bajonet in de aanslag, pal staand voor Koningin en Vaderland. De blauwe soldaat contrasteert mooi met de rode vlammen van de socialistische brandhaard. De kleur ertussen is wit, zodat de nationale driekleur zichtbaar wordt. Tegenover de titelpagina zien we een foto van het bezoek van koningin Wilhelmina, vergezeld door prinses Juliana, aan de massale pro-Oranje betoging van 18 november 1918. Het formaat is niet dat van de dunne zondagsschoolboekjes voor de jongere kinderen, maar het kleinere kloek voor de oudere jeugd.

Trefwoord en genre. De informatie achter trefwoord en genre is afkomstig uit het CBK van de KB in 's Gravenhage. De trefwoorden wereldoorlog I en Nederland zijn op zich niet onjuist, maar daar valt op af te dingen. Het boek gaat namelijk niet over de Eerste Wereldoorlog, hooguit over de economische gevolgen ervan voor Nederland, zoals voedselschaarste en toenemende armoede. Het boek beschrijft een episode uit de herfst van 1918 in Nederland, waarin de socialisten met een staatsgreep dreigen. *Socialisten, antirevolutionairen, Troelstra, Oranjehuis* zou ik daarom liever als trefwoorden zien. Bij Genre zou, naast de twee genoemde, in ieder geval *historische verhalen* kunnen worden toegevoegd.

Het verhaal. We volgen de gebeurtenissen vanuit het perspectief van het gereformeerde Haagse gezin Overdiep, man, vrouw en drie kinderen. Pa werkt bij de gemeentereiniging, moe is thuis, Leo zit nog op de lagere school, Bets heeft geen werk en Rinus is gemobiliseerd en is even thuis met verlof. In feite is *In Gods hand* het verslag van een roerige maand in de Nederlandse geschiedenis, die bekend staat als *de Rode Week*, zo genoemd naar een dag of tien in november 1918, toen er in ons land even de dreiging was van een socialistische revolutie, vanaf de aanbidding van het eisenpakket van Pieter Jelles Troelstra (de voorman van de socialisten) op 11 november tot en met 'de Vergissing van Troelstra' een week later. Volgens de antirevolutionairen was er onvoldoende draagvlak voor een omwenteling zoals de Franse Revolutie van 1789 en al helemaal niet voor die van 1917 in Rusland, die voor velen een schrikbeeld was. Ook de revolutionaire gezindheid in het Duitse leger (de Marine) deed hier te lande het ergste vrezen. Troelstra moest erkennen dat hij de vermeende breed gedragen wil van het volk om een revolutie te forceren, had overschat.

Citaat: 'De hele stad is er vol van', zei vader. 'Op de tram hoor je over niets anders praten dan over het Malieveld en de Vergissing van Troelstra. Ik zou De Rooy wel eens willen spreken', voegde hij er lachend aan toe. Einde citaat. De Rooy was zijn fanatieke buurman, die bij de 'Rooien' was. Op 18 november mochten de scholen de leerlingen vrijaf geven om ze het hoogtepunt van die dag, de huldebetoging voor de Koningin op het Malieveld, te laten meemaken.

Natuurlijk is de economische situatie door de oorlog – waarvan de vrede ook in dezelfde maand november tot stand kwam – behoorlijk ontwricht. Voedselschaarste was een van de meest voelbare gevolgen. Om aan eten te komen moest dochter Bets gewapend met distributiebonnen de halve stad aflopen. Er werd hier en daar zelfs honger geleden.

Details. Enkele bijzonderheden die bijdragen tot de beschrijving van een goed tijdsbeeld.

Bij het ophalen van vuilnisbakken maakte de Haagse gemeentereiniging gebruik van de tram!

Het gezin Overdiep las *de Heraut* (weekblad) en – samen met een ander gezin – *de Standaard* (dagblad), beide antirevolutionaire bladen met Abraham Kuyper in de redactie.

Verder waren er de sarrende opmerkingen van de socialisten over de gereformeerden die niks durfden. Het overkwam Leo Overdiep zelfs dat hij op de vuist ging met zo'n socialistenjong.

In Den Haag heerste destijds de Spaanse griep en maakte vooral onder ouderen veel slachtoffers.

Ook was er in sommige kringen opvallend weinig antipathie voor Duitsland en zijn bondgenoten, ingegeven vooral door de gedachte dat, indien de Duitse keizer afgezet zou worden, Duitsland en weldra ook Nederland ten prooi zouden vallen aan het socialisme. 'Het zit de Duitsers niet mee' en 'Een overmacht aan vijanden had het keizerrijk besprongen en hoe dapper de Duitsers zich ook verweerden, nu gingen ze verliezen' zijn veelzeggende citaten.

Conclusie. Met dit boek hebben we een mooi, waardevol historisch document in handen, pure propaganda voor de oudste politieke partij van ons land: de Anti-Revolutionaire Partij (1879). Een onderbelichte – terecht of niet – periode uit onze *nationale* geschiedenis (Henk te Merwe zou ongetwijfeld *vaderlandse* gebruiken) komt opnieuw tot leven in dit, natuurlijk sterk gekleurde, relaas over de onrustige novembermaand van 1918 in politiek Nederland. De feiten kloppen bewonderenswaardig nauwkeurig en de in het verhaal uitgesproken meningen, in het gezin en bij de man in de straat, zijn heel herkenbaar. Het boek mag in de boekenkast van de partijbureaus van CDA en PvdA niet ontbreken, zou ik zo zeggen.

Bram van IJperen

Jaargang 10, nummer 4, 2014

Geraadpleegde bron: Vergissing van Troelstra, Wikipedia, de vrije encyclopedie

---

Geschonken boek besproken: Wing en Wong

Het verhaal gaat over twee Chinezen, Wing en Wong, die elkaar van jongs af aan al kennen en die op zestienjarige leeftijd besluiten naar Amerika te gaan, omdat ze er genoeg van hebben om elke dag maar rijst te eten. Ze gaan als verstekelingen op een schip en verstoppen zich in een groot vat. Ze leven van de ratten die aan hun staarten komen knabbelen. Als ze in Amerika aankomen, hebben ze dan ook keurig kort haar. Ze bezitten allebei drie dollars. Ze ontmoeten een oude Chinees. Die wil voor een dollar wel vertellen hoe ze vooruit moeten komen in Amerika. Wing vindt het zonde zijn geld daaraan uit te geven, maar Wong denkt: Goede raad

is duur, en betaalt een dollar. De raad was: *Neem altijd rechts*. Hij snapt er niets van, maar geeft ook zijn andere dollars uit aan nog meer goede raad: *Grijp je geluk en Streef naar de top*.

Wing en Wong herenigd. Wing is doorgelopen en Wong vindt hem niet terug. Hij komt iemand tegen die ten einde raad is. Deze man had een enorm bedrag geërfd, maar daaraan bleek een voorwaarde verbonden te zijn, namelijk dat er in de bibliotheek van de erflater één boek was, dat helemaal doorgelezen moest worden om het testament te vinden. Wong herinnert zich de eerste raad van de oude Chinees en vindt het testament al gauw. Hij krijgt zoals beloofd een kwart van de erfenis. Hij leeft er royaal van en wint ook nog eens een enorm bedrag in de loterij (*Grijp je geluk*). Van al het eten en luieren dat hij doet, wordt hij zó dik dat hij een dokter om raad vraagt. In de wachtkamer zit heel toevallig Wing, die graatmager is geworden. Deze vertelt zijn verhaal. Hij heeft met stuntwerk en oplichting heel veel geld verdiend, maar doordat hij steeds in hotels at, is zijn spijsvertering van slag geraakt en werd hij zo mager. De dokter adviseert beiden de bergen in te gaan om daar door klimmen en gezonde lucht beter te worden. In de bergen herinnert Wong zich de laatste raad van de oude Chinees. Samen streven ze naar de top, maar eenmaal daar aangekomen belanden ze in noodweer en vallen samen naar beneden. Wing sterft aan zijn verwondingen, maar vertelt nog net waar zijn geld ligt. Wong mag het hebben, maar hij moet Hé-Hé, de zus van Wing, zo veel geven als hij zelf wil.

Wong en Hé-Hé vinden elkaar. Wong gaat terug naar China en zoekt Hé-Hé op om te vertellen dat haar broer is omgekomen. Zij toont geen emoties omdat dat in China niet fatsoenlijk is voor jonge vrouwen. Wong is dat door zijn lange verblijf in Amerika vergeten en neemt het haar zó kwalijk dat hij haar niets van het geld wil geven. Hé-Hé sleept Wong voor de rechter op beschuldiging van moord op Wing en diefstal van diens geld. De rechter heeft het erg druk en dag na dag wordt de zaak uitgesteld. Elke dag horen Wong en Hé-Hé de wijze uitspraken van de rechter en samen verkneukelen ze zich om zijn wijsheid. Eindelijk zijn ze zelf aan de beurt. Hij vraagt wat Wing, voor hij stierf, letterlijk heeft gezegd over het erfdeel van zijn zuster. 'Geef haar zo veel als je zelf wilt.' Wong wil haar tien procent geven en zelf negentig procent houden. Maar de rechter oordeelt dat Hé-Hé dus recht heeft op negentig procent, omdat dit is wat Wong zelf wil. Wat betreft de moord op Wing wordt Wong echter ter dood veroordeeld. De enige mogelijkheid om aan de strop te ontkomen is dat de eiser met de veroordeelde in het huwelijk treedt. Hé-Hé wil dat wel. Doordat zij en Wong veel tijd met elkaar hebben doorgebracht tijdens het wachten op hun zaak, zijn ze van elkaar gaan houden en binnen de vereiste veertien dagen beloven ze elkaar eeuwige trouw. Met het geërfde geld doen ze goede zaken en worden steenrijk. Hun eerstgeborene noemen ze naar de rechter, Tjing-Tjang. Eind goed, al goed. Tenslotte staat er nog: En nu is mijn verhaaltje uit.

Men zou dit verhaal nu wat racistisch kunnen noemen: Chinezen worden afgeschilderd als onbetrouwbaar, belust op geld, lui en speculatief. Maar aan de andere kant wordt de rechter wel veel wijsheid toegeschreven.

Gerard Walschap (1898-1989) is een bekend Vlaams schrijver, die behalve zeventien kinderverhalen ook minstens 80 publicaties voor volwassenen heeft geschreven. Hij kreeg veel literaire prijzen en werd tot de adelstand (baron) verheven.

Lot van den Akker
Jaargang 10, nummer 4, 2014

Boekbespreking: Hidden wil een geitje

Hidden wil een geitje, door Corrie Hafkamp (1929 -), met illustraties van Nijnke Mare Talsma (1975-). Uitgeverij Altamira Jeugd c.v. Sjaloom en Wildeboer, Amsterdam 2002, ISBN 90 75821 30 1 geb.

Trefwoord: Emoties; Vriendschap; Natuur; Geiten; Dood; Mond-en-klauwzeer.

Genre: Dierenverhalen.

Leeftijd: Jeugd fictie; 9-12 jaar.

Hoewel dit boek eigenlijk te jong is voor de StOKcollectie* wil ik het toch graag bespreken, en wel om twee redenen: het plezierige, persoonlijke contact met Corrie Hafkamp (zie vorig StOKpaardje) en mijn persoonlijke betrokkenheid als RVV** dierenarts, destijds volledig ingezet bij de bestrijding van mond-en-klauwzeer en de nasleep ervan, die nog steeds plaats heeft.

Hidden, een meisje van acht, krijgt twee geitjes. De auteur laat aan de hand van het verhaal kinderen spelenderwijs ervaren hoe dieren op het platteland worden gehouden, dat ze gedekt worden en wat er met de nakomelingen gaat gebeuren wanneer ze slachtrijp zijn. Het verhaal wordt beklemmend als op 21 maart 2001 de Mond-en-KlauwZeer uitbreekt. Treffend worden de sfeer van onzekerheid en de gevolgen van isolatie voor mens en dier weergegeven, zowel in het gezin van Hidden als in die uit hun omgeving, de driehoek op de Noord-Veluwe waarbinnen alle dieren, ook na enting 'geruimd' zijn.

De beschrijving van alle maatregelen is 100% juist weergegeven, met een opvallend compliment naar mijn collega's over de manier waarop de geiten met hun lammeren werden geëuthanaseerd.

Of, aan het eind van het boek, de beschrijving van een plek met wit licht, waar de geitjes spelen, een verwijzing is naar de geloofsopvatting van de Veluwse bevolking, mag u na lezing zelf bepalen.

Frappant waren ook enkele recensies van het boek en een foto van De Hooge Kamp*** met MKZ affiche, die door Corrie in het boek waren achtergelaten.

Reint Jan Terbijhe

Jaargang 10, nummer 4, 2014

* Het collectiebeleid van StOK bepaalt dat van schrijvers van wie al boeken vóór 1990 zijn opgenomen, ook het werk gepubliceerd na 1990 aan de collectie wordt toegevoegd.

** RVV: Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees.

*** De Hooge Kamp: Naam van een boerderij die als inspiratie voor het boek heeft gediend.

Boekbespreking: Een zoen voor Alida

Een zoen voor Alida, door Corrie Hafkamp (1929 -), uitgegeven in 1992 door uitgeverij Zwijsen Algemeen B.V. te Tilburg, illustraties: René Pullens. Trefwoord: Wereldoorlog II; Genre: Oorlogsverhalen. Leeftijd: Jeugd fictie: 12-15 jaar.

Het verhaal

Geertje is 13 jaar en het is oorlog. Zij ruilt haar mooie ringetje voor een stuk echte zeep bij Gekke Gerrit, want haar moeder is jarig. Gekke Gerrit is het knechtje van de Duitsers in de garage en hij krijgt van alles toegestopt. Dus kan hij veel ruilen voor sieraden, die hij spaart om na de oorlog rijk te worden.

Geertje brengt ook elke week krantjes rond voor het verzet. Haar vader zit ondergedoken om te ontkomen aan de tewerkstelling in Duitsland. Appie Middag, die drie huizen verder zit ondergedoken, wordt op een dag opgepakt door de Duitsers. Wie heeft hem verraden?

Als Geertje weer krantjes gaat rondbrengen, wordt zij gewaarschuwd door Alida. De Duitsers houden Geertje in de gaten en daarna besluit zij te stoppen met het rondbrengen van de krantjes. Alida wordt door iedereen met de nek aangekeken, want zij heeft verkering met een Duitse jongen.

Geertje wil zo graag iets doen tegen die rotmoffen, maar wat? Haar moeder stelt echter voor dat zij in de rij gaat staan voor de boodschappen met de nieuwe bonkaart. Dat vindt Geertje niet leuk, zij wil iets veel belangrijkers doen, wil volwassen zijn en niet klein gehouden worden. De jongen die in plaats van Geertje de krantjes rondbrengt, wordt opgepakt door de Duitsers. Alida had dus toch gelijk. Alida is gewoon aardig.

Als Geertje probeert via meneer Thomassen van de MULO toch weer krantjes te gaan rondbrengen in een andere wijk, laat hij duidelijk blijken dit niets voor kinderen te vinden. Geertje is erg kwaad, iedereen behandelt haar als een kind en dat is zij allang niet meer. Hoe kun je kind blijven in de oorlog, als je bang bent, honger hebt, je buurjongen wordt opgepakt en mensen verwachten dat je Alida haat?

Als Geertje een bombardement meemaakt en op haar vlucht naar huis de tas met bonnen verliest, raakt haar moeder in paniek. Geen bonnen, geen eten voor het kleine broertje en zusje. Weer is het Alida die hulp biedt. Zij heeft de tas gevonden en bewaard, met de bonnen er nog in.

Er volgt nog veel meer narigheid. Luizen en schurft na een logeerpartijtje van een nichtje, op voedseltocht om eten en de hongerwinter, wanneer er echt geen eten meer is en Geertje en haar ouders letterlijk ziek worden van de honger.

En dan ineens zijn daar de Zweden, die wittebrood uit vliegtuigen gooien en blikken met koek. En dan is er vrede, eindelijk. Maar de oorlog is eigenlijk nog niet afgelopen, want het huis van Gekke Gerrit wordt in brand gestoken en Appie, de buurjongen komt niet meer terug, omdat hij is doodgeschoten. En op een stoel boven op een kar zit Alida en ze wordt vastgebonden door twee kerels. Zij wordt kaalgeschoren en op haar hoofd wordt met rode menie een hakenkruis geschilderd. Zij is een moffenmeid.

Geertje klimt op de kar en geeft Alida een zoen op haar kale hoofd en bedankt haar voor de keren dat Alida haar geholpen heeft. Daarna rent zij naar huis en kruipt in bed met de dekens over haar hoofd. De mooie, prachtige vrede is hartstikke bedorven.

Conclusie

Met eenvoudige woorden en korte zinnen schetst Corrie Hafkamp het dagelijks leven van de dertienjarige Geertje in de Tweede Wereldoorlog. Zij schrijft vanuit de gevoelswereld van Geertje, een kind nog, dat noodgedwongen geconfronteerd wordt met een wereld die niet meer gewoon is.

De kern van het verhaal wordt gevormd door de verwarrende gevoelens van Geertje. Zij doet volwassen dingen omdat het oorlog is, zij haar ouders wil steunen en een vuist wil maken tegen de Duitsers. De wereld om haar heen is zwart of wit, Nederlanders zijn goed en Duitsers fout. Maar in het gedrag van mensen ziet zij heel andere dingen en snapt er niets meer van. Op zulke momenten wil zij weer het kind zijn van voor de oorlog, toen alles nog goed en duidelijk was.

Het boekje is uitgegeven in 1992, 50 jaar na de oorlog. Ik had het voor mijn kinderen kunnen kopen en dan waren de vragen gekomen waarop ik het antwoord niet had geweten. In het gezin waarin ik ben opgegroeid was de oorlog taboe en Duitsland bestond niet. Ik zou het verhaal over een paar jaar aan mijn kleindochter kunnen voorlezen, maar dat ga ik niet doen. Ik vond het een verdrietig boek en gun haar een onbezorgde jeugd. Mocht zij zelf ooit op zoek gaan naar haar geschiedenis, dan is het vroeg genoeg om zelf het boekje nog te lezen.

Tineke Aronson, Zwolle, 26 juni 2014
Jaargang 10, nummer 4, 2014

